

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsi

2023-2026

Mündəricat

Abreviaturalar və akronimlər	3
Qısa xülasə.....	4
Dayanıqlı maliyyə sahəsində dünyada baş verən trendlər.....	6
Azərbaycanın dayanıqlı inkişaf gündəliyi	12
Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsi	16
Strateji Prioritet 1. Dayanıqlı maliyyə sahəsində potensialın formalaşdırılması	20
Strateji prioritet 2. Dayanıqlı maliyyə axınları üçün ekosistemin formalaşdırılması	20
Strateji prioritet 3. İqlim dəyişmələri və ESl faktorlarının risklərin idarə edilməsinə inteqrasiyası	22
Strateji prioritet 4. Maliyyə bazarlarında şəffaflığın və bazar intizamının təmin edilməsi	24
Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsinin Tədbirlər Planı	25

Abreviaturalar və akronimlər

ABA	Azərbaycan Banklar Assosiasiyası
AFBIA	Azərbaycan Fond Bazarı İştirakçılarının Assosiasiyası
AMB	Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
ASA	Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyası
BFB	Bakı Fond Birjası
BMT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
DİM	Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri
DBMŞ	Dayanıqlı Bankçılıq və Maliyyə Şəbəkəsi
DSK	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi
EN	Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi
ESİ	Ekoloji, sosial və idarəetmə
ETSN	Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
G20	Böyük İyirmilik
İN	Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi
İBMA	İqlimlə bağlı maliyyə açıqlamaları¹
MN	Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
MTP	Milli səviyyədə müəyyən edilmiş Təhfələr Planı
MSYŞ	Maliyyə Sisteminin Yaşıllaşdırılması üçün Şəbəkə
ÜDM	Ümumi Daxili Məhsul

¹ “TCFD – Task Force on Climate-related Financial Disclosures”

Qısa xülasə

Ekoloji, sosial və iqtisadi faktorlar arasında düzgün balansın qorunması iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafının təmin edilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Azərbaycan Respublikası istixana qazlarının emissiyasının azaldılması üzrə beynəlxalq təşəbbüslərdə aktiv iştirak etməklə qeyd edilən faktorları ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasına inteqrasiya etmişdir. Bununla bağlı, 17 DİM ilə uzlaşan və ölkənin dayanıqlı, inklüziv, sosial və ekoloji amillərə əsaslanan iqtisadi artımının sürətləndirilməsini rəhbər tutan “Azərbaycan 2030 – Sosial-İqtisadi İnkişafın Milli Prioritetləri” və “2022-2026-cı illər üçün Sosial-İqtisadi İnkişaf Strategiyası” qəbul edilmişdir. Azərbaycan hökumətinin dayanıqlı inkişaf üzrə islahatlar gündəliyi təmiz texnologiyaların tətbiqinə, təmiz enerji mənbələrindən istifadənin təşviqinə, çirklənmiş ərazilərin təkrar emalına və reabilitasiyasına yönəlmişdir. Ümumilikdə, təmiz ətraf mühit və “yaşıl inkişaf” ölkəsinə çevrilmək milli prioritetlərin əsasını təşkil edir.

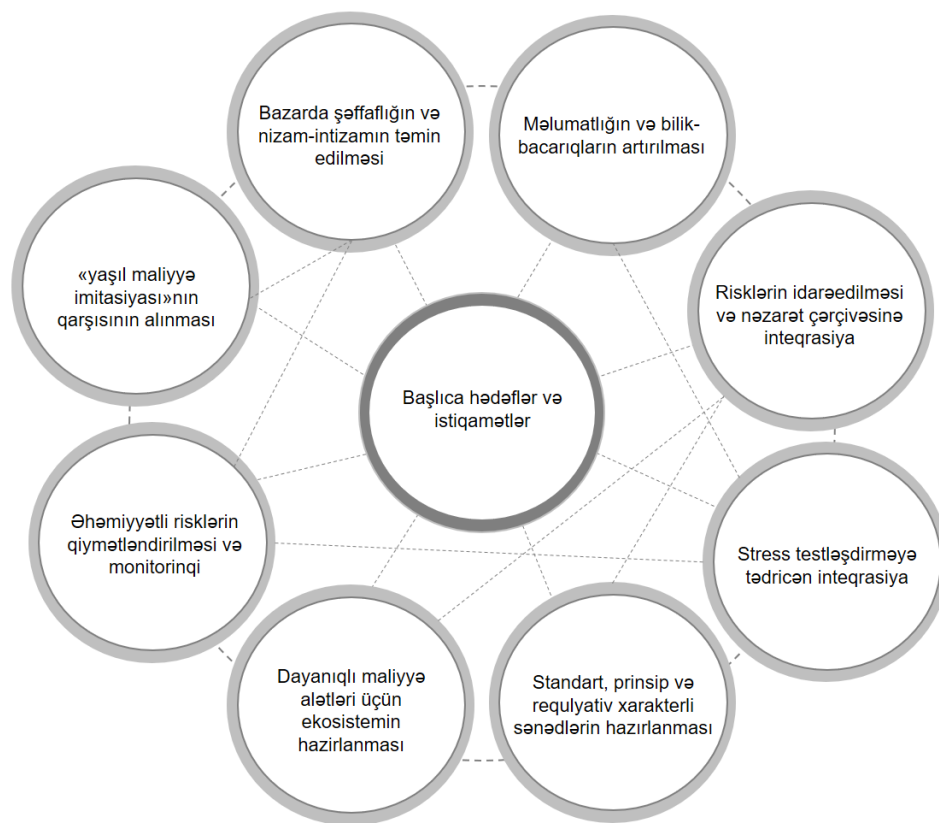
Sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi və iqtisadiyyatın əsas sahələri üzrə müəyyən edilmiş milli prioritetlərin reallaşdırılması üçün ESl prinsiplərinə söykənən maliyyə axınlarının təmin edilməsi zəruridir. Maliyyə sisteminin dayanıqlı iqtisadiyyata keçidin dəstəklənməsində rolu müstəsnaqdır. Bu xüsusda, ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişaf imperativlərinə uyğunlaşdırılmasının dəstəklənməsi məqsədilə AMB maliyyə sektorunun dayanıqlı maliyyəyə transformasiyasını özünün strateji prioritetləri sırasına daxil etmişdir.

AMB ölkənin dayanıqlı inkişafında maliyyə sektorunun rolunun gücləndirilməsini dəstəkləyir və bu məqsədlə Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsi hazırlamışdır. Yol xəritəsi, bir tərəfdən maliyyə sektorunun uzunmüddətli dövrdə ESl risklərinə dayanıqlığının təmin edilməsinə, digər tərəfdən isə dayanıqlı və yaşıl maliyyənin yaratdığı imkanların (xüsusilə yaşıl investisiyaların cəlb edilməsi) reallaşdırılmasına hədəflənmişdir. Yol xəritəsinin tədbirlər planı maliyyə sektorunun milli dayanıqlı inkişaf çağırışları ilə əlaqələndirilməsi və uyğunlaşdırılmasına yönəlmiş geniş spektrli tədbirləri müəyyən edir.

Yol xəritəsinin başlıca məqsədi iqlim və ekoloji, həmçinin sosial və idarəetmə amillərini nəzərə alan dayanıqlı maliyyə sisteminin formalaşmasını dəstəkləmək və maliyyə sabitliyini təmin etməkdir. Yol xəritəsində qabaqcıl beynəlxalq təcrübələr nəzərə alınmaqla, iqlim dəyişmələri və ESl meyarlarının AMB-in nəzarət çərçivəsinə, habelə maliyyə institutlarının

strateji qərarvermə və risklərin idarəedilməsi proseslərinə integrasiyası, bu sahədə müvafiq bazar standartlarının formalaşdırılması və dayanıqlı maliyyə alətləri üçün ekosistemin qurulması əhatə edilir (Sxem 1). Bu istiqamətdə görülməli tədbirlər bütün ESI faktorlarını, o cümlədən iqlim dəyişmələri və ekoloji riskləri əhatə edəcəkdir. Bu sənədlə əsas diqqət iqlim və ekoloji amillərdən qaynaqlanan maliyyə sabitliyi riskləri üzrə olmasına baxmayaraq, sosial və idarəetmə amilləri üzrə görülməli tədbirlər həmçinin AMB-in digər müvafiq strateji proqramları ilə də əhatə olunacaqdır. Müəyyən olunmuş geniş spektrli tədbirlər planı maliyyə sektorunun müxtəlif seqmentlərini, o cümlədən bank, sığorta və kapital bazarlarını əhatə edəcəkdir. Bu sənədlə icrası nəzərdə tutulan bir sıra tədbirlər müvafiq maraqlı tərəflərlə (dövlət qurumları, sektor assosiasiyaları, beynəlxalq tərəfdaşlar və s.) koordinasiya və əməkdaşlığı zəruri edir.

Sxem 1. Yol xəritəsində müəyyən olunmuş başlıca hədəf və istiqamətlər

Mənbə: AMB

Dayanıqlı maliyyə sahəsində dünyada baş verən trendlər

İqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin iqtisadi sektorlara orta və uzunmüddətli perspektivdə əhəmiyyətli risklər yaradacağı gözlənilir. İstixana qazlarının davamlı emissiyası qlobal istiləşmənin daha da artmasına və arzuolunmaz iqtisadi, maliyyə və sosial nəticələrə gətirib çıxara bilər. İqlim dəyişikliyi digər ekoloji risklər arasında aktuallığına, əhatə dairəsinə və təsirinə görə seçilməklə yanaşı, sosial və idarəetmə risklərinə də səbəb olur. Müxtəlif iqtisadi sektorlara əhəmiyyətli təsir edən belə risklərə quraqlıq və daşqın kimi təbii fəlakətləri nümunə göstərmək olar. Kənd təsərrüfatı, meşəçilik və s. kimi iqtisadi sahələrin üstünlük təşkil etdiyi coğrafi rayonların və həmin ərazilərdə məskunlaşmış əhəlinin sözügedən təbii fəlakətlərə həssaslığı daha yüksəkdir.

Bu səbəbdən iqlim dəyişmələri iqtisadi və maliyyə riskləri ilə yanaşı, sosial rifah üçün təhdidlər yaradır. Belə ki, yüksək hava temperaturu və yağıntı əhəlinin sağlamlığı üçün təhlükə törətməklə yanaşı, təbii resurslarla zəngin ölkələrdə iqlim dəyişmələri iqtisadi inkişafın zəifləməsi, təhsilin keyfiyyətinin pisləşməsi, bərabərsizliyin artması və s. kimi mənfi nəticələrə səbəb ola bilər. Bu səbəbdən, iqlim dəyişmələrinin fəsadlarının mitiqasiyası və adaptasiyası üçün davamlı və kompleks işlərinin aparılması zəruridir. İqlim dəyişikliyi və ekoloji təhlükələrə qarşı cavab tədbiri olaraq 200-ə yaxın ölkə *“qlobal ortalama temperatur artımının sənayeləşmə dövrünə qədərki səviyyedən 2°C-dən aşağı saxlanması və temperatur artımının 1.5°C-dək məhdudlaşdırılması üçün səy göstərilməsi”* öhdəliyini Paris Sazişi ilə 2015-ci ilin dekabrında qəbul etmişdir. İqlim dəyişikliyi üzrə əhəmiyyətli beynəlxalq təşəbbüslərdən digəri isə BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyidir. Bu gündəliklə sabitliyin, firavan cəmiyyətlərin və dayanıqlı iqtisadiyyatların təmin edilməsi üçün 17 əsas DİM müəyyən edilmişdir.

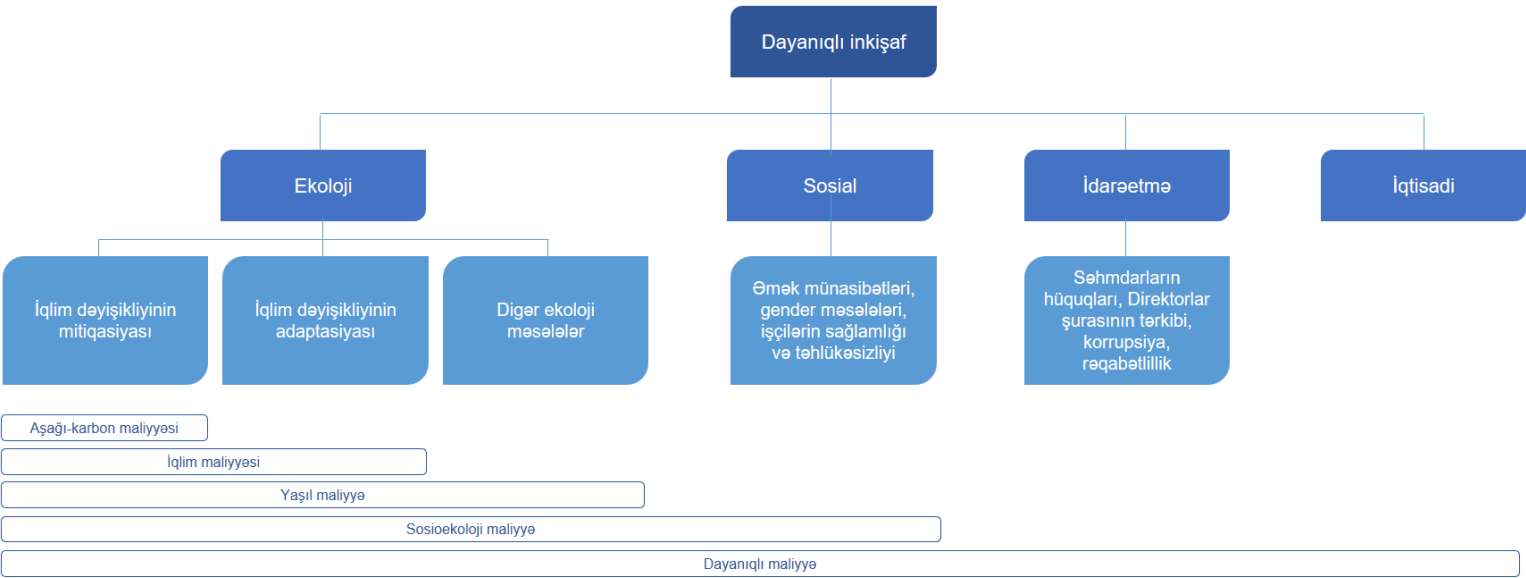
Ölkələrin dövlət büdcəsi resursları iqlim dəyişmələrinin mitiqasiyası və adaptasiyası üçün tələb olunan investisiyalar üçün yetərli olmadığından, dayanıqlı inkişafı dəstəkləmək üçün özəl sektorla əməkdaşlıq və maliyyə axınlarının bu istiqamətə yönəldilməsi vacibdir. McKinsey beynəlxalq məsləhət şirkətinin² hesablamalarına əsasən, yaşıl iqtisadiyyata keçid ildə 3.5 trilyon ABŞ dollarına başa gələ bilər və bunu yalnız dövlət vəsaitləri hesabına təmin etmək mümkün deyildir. Çağırışlara və requlyativ tələblərə cavab

² “The Net-Zero Transition: What it Would Cost, What it Could Bring?”, McKinsey, yanvar 2022

olaraq, müxtəlif ölkələrdə maliyyə institutları artıq dayanıqlı və yaşıl maliyyə məhsulları təqdim etməyə başlamışlar.

Dayanıqlı maliyyə yeni paradiqma olmaqla maliyyə sektorunun ESİ faktorları üzrə risklərə adaptasiyasını təmin etməyə yönəlmişdir. Dayanıqlı maliyyə geniş mənada DİM-in təmin edilməsinə yönəlmiş güclü, dayanıqlı və balanslaşdırılmış iqtisadi artıma nail olmağa töhfə verən maliyyələşdirmə və bununla əlaqəli institusional və bazar infrastrukturunu ifadə edir (Sxem 2). Dayanıqlı maliyyə yeni sahə kimi ESİ meyarlarını maliyyə xidmətlərinə inteqrasiya etməklə dayanıqlı inkişaf hədəflərinə, o cümlədən iqlim dəyişmələrinin mitiqasiyasına və adaptasiyasına yönəlmişdir. Son illərdə iqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin fəsadları və əhəmiyyətli maliyyə itkisinə səbəb olması fonunda, maliyyə institutlarının maliyyə və investisiya qərarlarının qəbul edilməsi prosesinə dayanıqlı maliyyə amillərin inteqrasiya edilməsi aktuallaşmışdır.

Sxem 2. Dayanıqlı inkişaf və dayanıqlı maliyyənin elementləri

Mənbə: BMT

Dayanıqlı maliyyənin başlıca məqsədi maliyyə resurslarının dayanıqlı və inklüziv artıma töhfəsinin artırılması və iqlim dəyişmələri və ESİ amillərindən formalaşan risklər fonunda maliyyə sabitliyinin təmin edilməsidir. Ekoloji amillərə iqlim dəyişmələrinin yaratdığı mənfi təsirlərin mitiqasiyası və adaptasiyası, ekoloji çirklənmə, təbii resursların və biomüxtəlifliyin qorunması, su çatışmazlığının aradan qaldırılması kimi ətraf mühit məsələləri aiddir. Həmçinin

qeyd etmək lazımdır ki, iqlim dəyişmələri və ekoloji risklər öz növbəsində bir-birindən fərqləndirilir³. *İqlim dəyişmələri riski* dedikdə, ekstremal hava şəraiti və aşağı karbon tutumlu sektorlara keçid səbəbilə maliyyə institutlarının üzləşə biləcəyi maliyyə riskləri nəzərdə tutulur. *Ekoloji risklərə* isə ətraf mühitin degradasiyası və ekosistemdə pozuntular səbəbilə maliyyə institutlarının üzləşə biləcəyi maliyyə riskləri aid edilir. Sosial amillərə bərabərlik, inklüzivlik, məlumatların qorunması və məxfilik, iş standartları, insan resurslarına investisiya, yoxsulluğun aradan qaldırılması və cəmiyyətin sosial rifahının təmin olunması, müştəri məmnuniyyəti və s. kimi alt amillər aiddir. İdarəetmə amillərinə isə təşkilati struktur, yuxarı menecmentin mükafatlandırılma siyasəti, audit komitəsinin strukturu, işçi münasibətləri, müxtəliflik və bərabərlik və s. kimi alt amillər daxildir.

Ekoloji, sosial və idarəetmə amilləri arasında həm təsir dairəsinə, həm də mümkün təsirlərinə qarşı tədbir görülməsinin təxirəsalınmazlığı nəzərə alınaraq, iqlim dəyişmələri, ekoloji risklər və onların mitiqasiyasının aktuallığı daha ön plandadır. İqlim risklərinin fiziki və keçid risklərinə səbəb olmaqla maliyyə institutlarına təsir edəcəkdir. İqlim dəyişmələrinin fiziki təsirlərini özündə ehtiva edən **fiziki risklər** və aşağı karbon iqtisadiyyatına keçidin yaratdığı təsirləri əks etdirən isə **keçid riskləridir**.

Fiziki risklər ani baş verən təbiət hadisələrinin tezliyinin və kəskinliyinin artması (daşqın, quraqlıq, meşə yanğınları, torpaq sürüşmələri, tufan və s.), eləcə də iqlim göstəricilərində tədricən baş verən dəyişikliklər (temperaturun artması, yağıntıların artması, dəniz səviyyəsinin qalxması) nəticəsində yaranır. Yuxarıda qeyd olunan hadisələrin təsiri nəticəsində əmlakın zərərə məruz qalması və məhsuldarlığın azalması, habelə qlobal təchizat zəncirinin pozulması kimi hadisələrin yaranması fiziki risklərə aid edilir. Fiziki risklər əhəmiyyətli iqtisadi və maliyyə itkiləri ilə nəticələnə bilər ki, bunun həm mikro, həm də sistem səviyyəsində təsirləri ola bilər (Sxem 3, (a)).

Maliyyə institutlarının fiziki risklərdən təsirlənməsi hallarına təbii fəlakətlər nəticəsində aktiv və girov dəyərinin azalması, zərərin artması və ya biznes əməliyyatlarında dayanmalar və/və ya pozulmalar aid edilə bilər. Aktivlər sığortalandığı halda isə sığorta şirkətlərinin dayanıqlığına risklər yarada bilər. Aktivlər sığortalanmadığı halda əsas maliyyə yükü ev təsərrüfatlarının,

³ MSYŞ

şirkətlərin və dövlətin üzərinə düşə bilər. Fiziki risklər kapitalı daha məhsuldar (innovasiya və texnologiya kimi) istifadədən bərpa və tikinti işlərinə yönləndirə bilər. Həmçinin, gələcək itkilərlə bağlı qeyri-müəyyənlik ev təsərrüfatları arasında daha yüksək yığılma və daha aşağı investisiya trendinə gətirib çıxara bilər. Eyni zamanda, girovun dəyərinin azalması bankların itkilərini artıraraq kreditləşmənin məhdudlaşdırılmasına səbəb ola bilər. Bu amillər son nəticədə ev təsərrüfatlarının maliyyə vəziyyətinə mənfi təsir göstərərək onların istehlakını məhdudlaşdırma bilər.

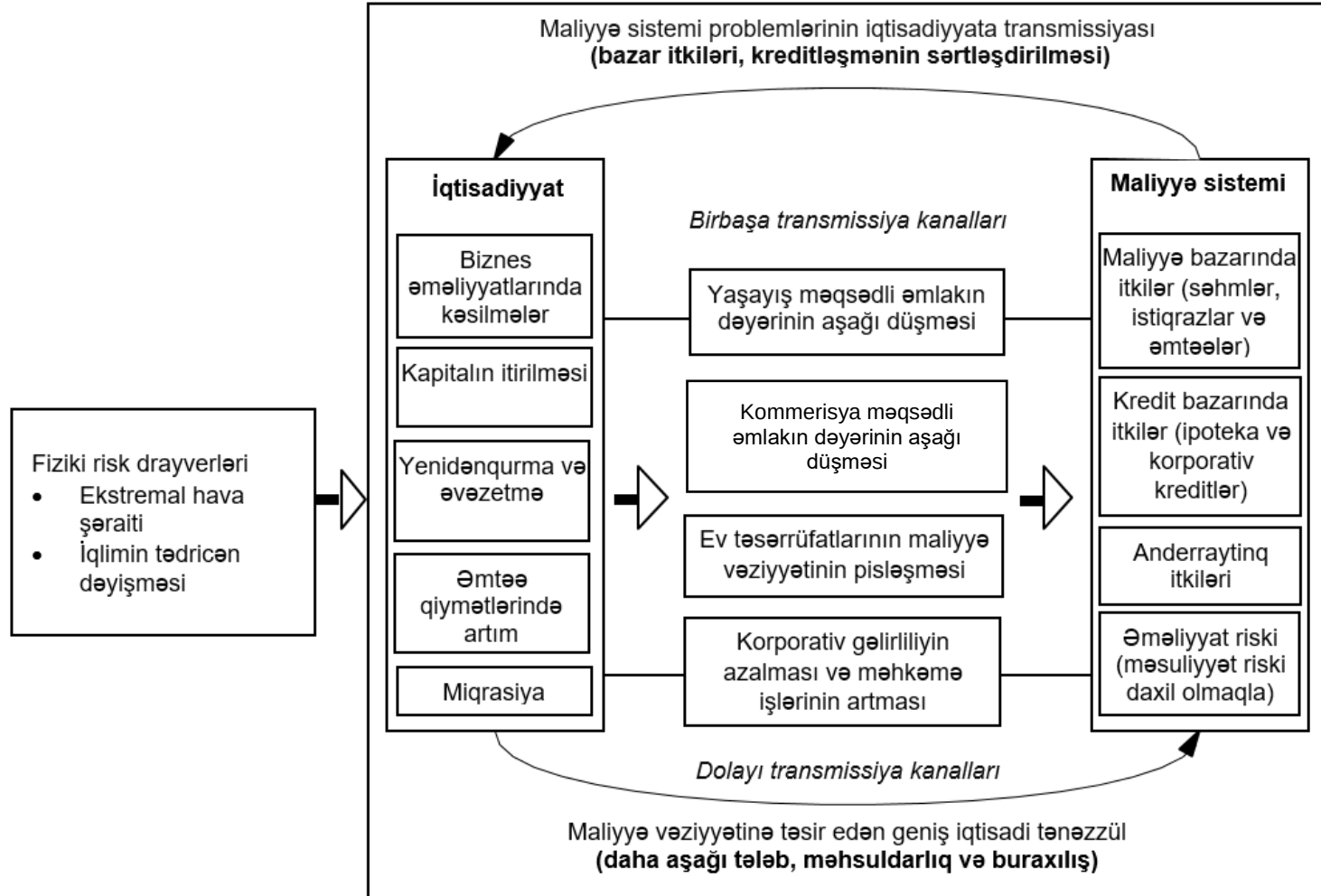
Keçid riski aşağı karbon iqtisadiyyatına uyğunlaşma prosesində yarana bilən maliyyə riskidir (Sxem 3, (b)). Aşağı karbon iqtisadiyyatına keçid enerji, infrastruktur və sənaye sahələrində genişmiqyaslı transformasiya tələb edir. Qlobal temperatur artımının arzuolunan səviyyədə saxlanılması üçün irihəcmli investisiyalar tələb olunur. İrihəcmli investisiyaların yaşıllıq iqtisadiyyatın qurulmasına yönləndirilməsi gələcəkdə iqtisadiyyatda struktur dəyişikliklərin baş verməsinə və mövcud kapital ehtiyatının daha sürətlə yenilənməsinə səbəb olacaqdır.

Beləliklə, ətraf mühit siyasətində, texnologiya və bazar münasibətlərində baş vermiş dəyişikliklər səhm, istiqraz və törəmə maliyyə alətlərinin, həmçinin kapital ehtiyatının dəyərinin daha yüksək tezliklə yenidən qiymətləndirilməsinə gətirib çıxara bilər. Aşağı karbon iqtisadiyyatına keçidin ləngiməsi daha radikal tədbirlərin görülməsini labüd edəcəkdir ki, bu da yanacaq, infrastruktur, daşınmaz əmlak və əyləncə sahələrində daha da artırmaqla şirkətlərin aktivlərinin dəyərinin azalmasına, onların mənfəətliliyin aşağı düşməsinə və ev təsərrüfatlarının maliyyə vəziyyətinin pisləşməsinə səbəb ola bilər. Nəticədə həm kapital bazarı, həm də kredit bazarı yaranmış vəziyyətdən təsirlənəcəkdir.

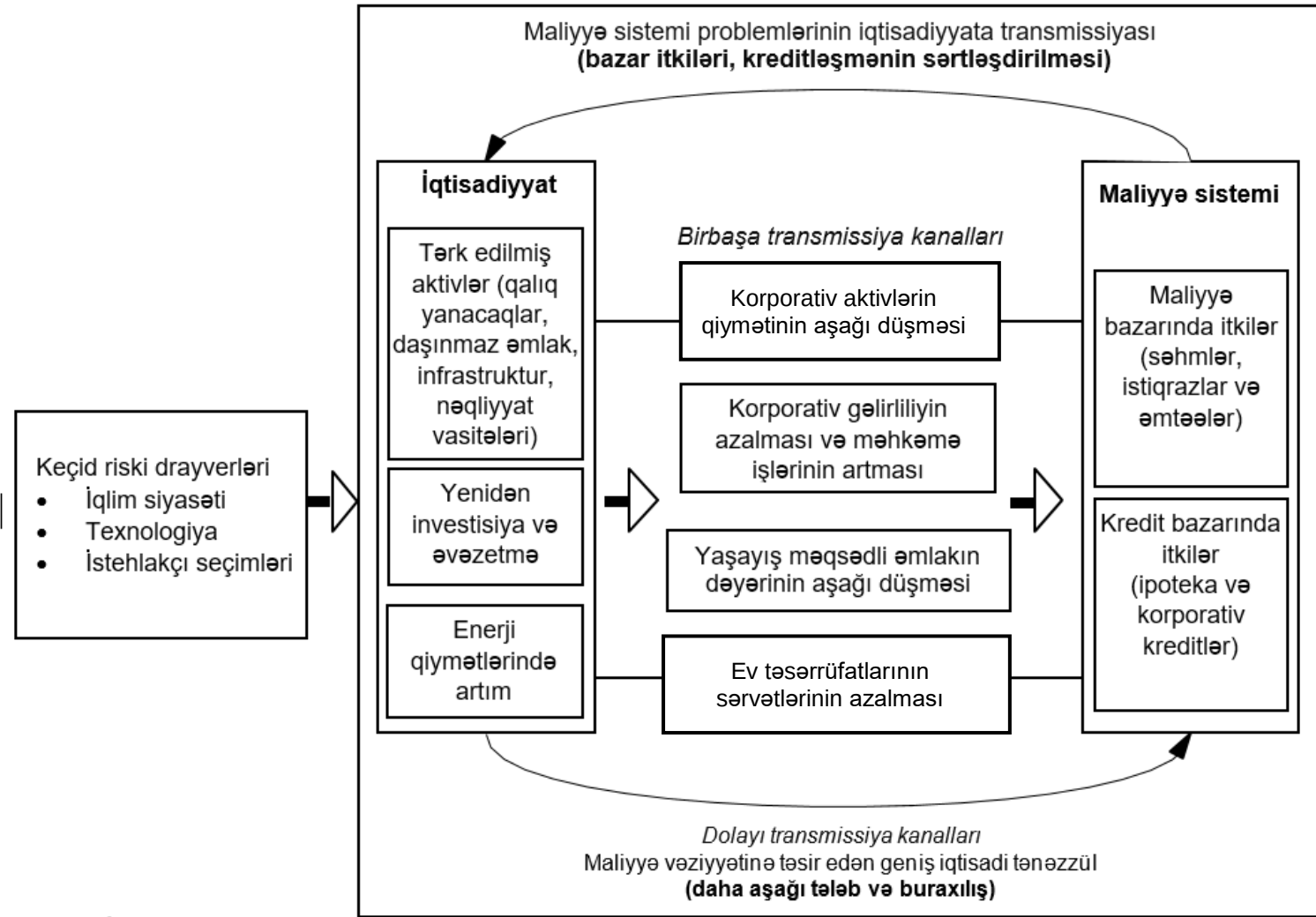
Beynəlxalq maliyyə institutları, mərkəzi banklar və beynəlxalq standartları müəyyən edən təşkilatlar dayanıqlı maliyyə çərçivəsinin formalaşdırılması istiqamətində qlobal və regional səviyyədə təşəbbüslər formalaşdırır. Dayanıqlı maliyyələşmə meyarlarının analitik və siyasət çərçivəsinə daxil edilməsi mərkəzi banklar və maliyyə rəqulyatorları üçün aktualdır. Son bir neçə ildə dayanıqlı maliyyəni təşviq etmək üçün rəqulyatorlar və mərkəzi banklar tərəfindən görülən tədbirlərin intensivliyi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bundan əlavə, mərkəzi bankların maliyyə bazarları üzrə təcrübəsi və trans-sərhəd əlaqələrinin mövcud olması onlara maliyyə sektorunda “ən yaxşı təcrübə” islahatlarını təşviq etməkdə kömək edir.

Sxem 3. Fiziki (a) və keçid (b) risklərinin maliyyə sabitliyinə təsirləri

(a)

(b)

İqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin tənzimlənməsinə xüsusi vurğu olmaqla, dayanıqlı maliyyə istiqamətində əsas beynəlxalq təşəbbüslərə aşağıdakıları nümunə göstərmək olar:

- G20 tərəfindən 2030 Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyi məqsədlərinə nail olmaq üçün Dayanıqlı Maliyyə üzrə İşçi Qrupunun yaradılması;
- Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsi tərəfindən *İqlimlə bağlı maliyyə risklərinin effektiv idarə edilməsi və nəzarətinə dair prinsiplər* sənədinin hazırlanması;
- Dünya Bankı tərəfindən rəqulyatorlar və digər siyasət qərarlarına məsul təşkilatlar üçün Yaşıl maliyyə sistemi üzrə təlimat sənədinin hazırlanması;
- Dayanıqlı maliyyə üzrə təcrübə mübadiləsi və texniki yardımın göstərilməsi üçün bir sıra regional və beynəlxalq platformaların formalaşdırılması (DBMŞ və MSYŞ).

Eyni zamanda, getdikcə daha çox sayda ölkələr dayanıqlı maliyyə gündəliyinin icrasına başlamış və onu maliyyə sabitliyinin əsas komponentləri sırasına daxil etmişdir . Belə ki, Böyük Britaniya Yaşıl Maliyyə Strategiyasını hazırlamış və bu istiqamətdə müxtəlif təşəbbüsləri bir araya gətirmişdir. Almaniya Milli İnkişaf Bankı iqlim dəyişikliyi kreditləşməsi, bərpa olunan enerji və aşağı karbon layihələrinə əhəmiyyətli maliyyə vəsaiti ayırmışdır. Çin yaşıl maliyyə, yaşıl istiqraz, iqlim dəyişmələri ilə bağlı məlumatların açıqlanması və çirklənmə sığortası istiqamətində standartlar hazırlamış və təşəbbüslər həyata keçirmişdir. Həmçinin, İndoneziya Yaşıl Maliyyə Yol Xəritəsini hazırlamış, Cənubi Afrika birjada listinqdə olan şirkətlər üçün iqlim dəyişmələri ilə bağlı məlumatların açıqlanması üzrə tələblər müəyyən etmişdir.

Azərbaycanın dayanıqlı inkişaf gündəliyi

Azərbaycan BMT-nin 2030-cu il üçün Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyi və Paris Razılaşması təşəbbüslərində iştirak edir. 2016-cı ildə BMT-nin İqlim Dəyişmələri haqqında Çərçivə Konvensiyasına təqdim edilən MTP sənədinə əsasən Azərbaycan baza ili kimi götürülən 1990-cı ilə müqayisədə 2030-cu ilədək istixana qazlarının miqdarını 35% azaltmağı hədəfləyir (Azərbaycanda istixana qazlarının cari və yaxın tarixə olan vəziyyəti Qrafik 1-də əks olunmuşdur). Həmçinin, BMT-nin 2030-cu il üçün Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyindən irəli gələn

öhdəliklərin icrası üçün 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə Dayanıqlı İnkişaf üzrə Milli Əlaqələndirmə Şurası yaradılmışdır.

BMT tərəfindən 2021-ci ildə Qlazqo şəhərində keçirilən beynəlxalq İqlim Dəyişikliyi Konfrasında (COP26) yeni hədəflər müəyyən edilmişdir. Belə ki, 2050-ci ilə qədər Azərbaycan istixana qazlarının emissiyasını 40%-dək azaldılmasını və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə “sıfır emissiya zonasının” yaradılmasını yeni hədəf olaraq müəyyən etmişdir. Bu hədəflərə nail olmaq üçün 2030-cu ilədək bərpa olunan enerjinin ümumi enerji istehsalında payının 30%-ə çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycanda bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin artırılması prioritet istiqamətlərdəndir. 2020-ci ildə EN yanında Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyi yaradılmışdır. Həmçinin, 2021-ci ildə “Elektrik enerjisi istehsalında bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında Qanun” təsdiq edilmişdir. Bundan əlavə bioenerji, günəş və külək enerjisi kimi bərpa olunan enerji stansiyaları (məsələn, Naxçıvan Günəş Elektrik Stansiyası, Pirallahı Günəş Elektrik Stansiyası, Yeni Yaşma Külək Elektrik Parkı və s.) istifadəyə verilmişdir və bu istiqamətdə işlər davam etdirilməkdədir.

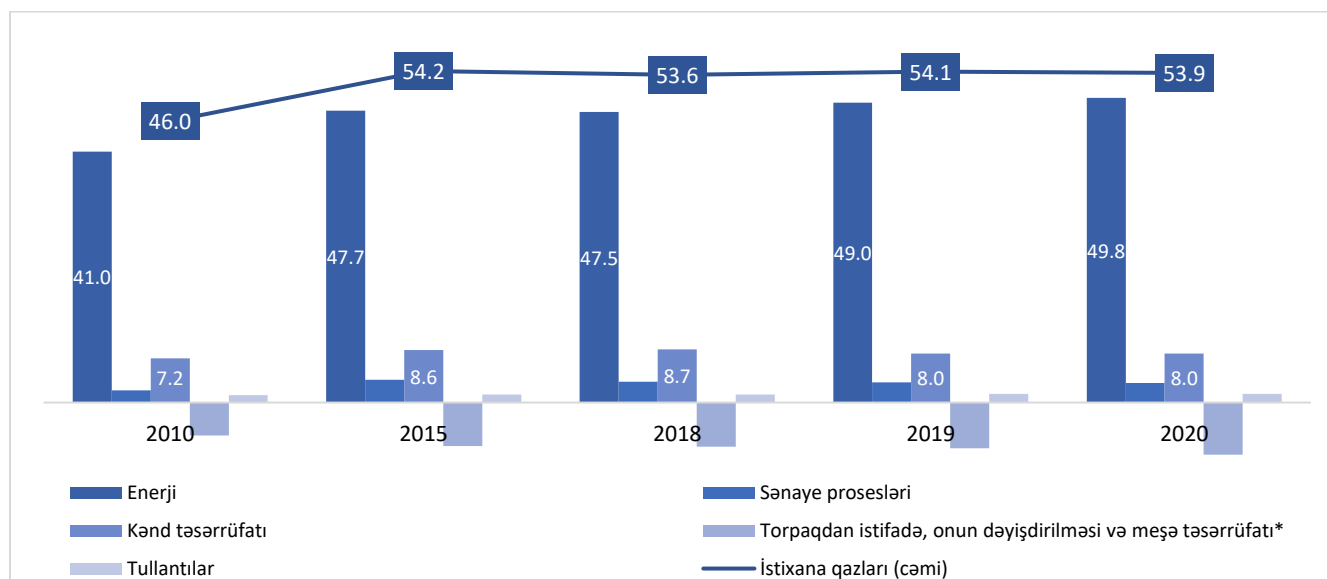
DİM ölkənin 2030-cu ilədək milli inkişaf prioritetlərində nəzərə alınmışdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan 2030: iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlərdə növbəti onillikdə reallaşdırılmalı olan beş milli prioritet müəyyən edilmişdir:

1. dayanıqlı artan rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyat;
2. dinamik, inklüziv və sosial ədalətə əsaslanan cəmiyyət;
3. rəqabətli insan kapitalı və müasir innovasiyalar məkanı;
4. işğaldan azad olunmuş ərazilərə böyük qayıdış;
5. təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” ölkəsi.

Qeyd edilən Milli Prioritetlər, eyni zamanda, BMT-in “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”dən irəli gələn öhdəliklərin icrası istiqamətində də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Milli prioritetlərin realizasiyası məqsədilə hazırlanmış “2022-2026-cı illər üçün Sosial-İqtisadi İnkişaf Strategiyası” DİM-in həyata keçirilməsinə yönəlmişdir.

Dayanıqlı, inklüziv və yaşıl artım ölkəsi olmaq strategiyanın əsas hədəflərindən biridir. Bu məqsədlə, ətraf mühit üçün əlverişli sənayeləşmənin təşviqi, bioloji müxtəlifliyin qorunması, tullantıların səmərəli idarə olunması sisteminin formalaşdırılması, bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin artırılması, ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrindən və digər yaşıl texnologiyalardan istifadənin genişləndirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu baxımdan, dayanıqlı inkişafı dəstəkləyəcək dayanıqlı maliyyə çərçivəsinin formalaşdırılması vacib hesab olunur. Qeyd olunan **prioritetlərin realizasiyası yaşıl və sosial layihələrin maliyyələşdirilməsinə prioritetlik verən sağlam, dayanıqlı və effektiv maliyyə sistemi** ilə mümkün ola bilər.

Qrafik 1. Azərbaycanda istixana qazlarının ümumi və iqtisadi sahələr üzrə bölgüsü (CO2 ekvivalentində, milyon ton)

* minus işarəsi ilə istilik effekti yaradan qazların absorbsiyası göstərilmişdir

Mənbə: DSK

Azərbaycanın maliyyə sektoru və dayanıqlı maliyyə vizyonu

Azərbaycan bank əsaslı maliyyə sistemində malikdir. Bank sektorunun aktivləri maliyyə sistemi aktivlərinin 90%-dən yuxarı hissəsini təşkil edir. Bank sektoru aktivləri 2022-ci ildə ÜDM-in 35%-i təşkil etmişdir. Pandemiya ilə bağlı yaranan qeyri-müəyyənliklər fonunda dövlət və AMB tərəfindən həyata keçirilmiş sinxron tədbirlər 2022-ci ildə iqtisadi canlanmanı sürətləndirmişdir. Təhlillər kredit portfelinin dinamikası ilə iqtisadi aktivliyin dinamikası arasında yüksək

korrelyasiyanın olduğunu göstərir. Müəkkəb xarici mühit və şərtlərə baxmayaraq, bank sektoru mənfəətliyini qorumuşdur. Sektorun kapital mövqeyi prudensial tələbləri üstələməklə potensial itkiləri absorbsiya etmək imkanındadır.

- Qeyri-bank maliyyə segmentlərinin maliyyə sektorunda payı kiçik olaraq qalmaqdadır.
- Sığorta xidmətlərinin penetrasiyası üzrə artım trendi müşahidə edilir. Yaşam sığortası və icbari sığorta sinifləri sığorta sektorunda artımın əsas drayveridir.
- İqtisadi artımın bərpası və daxili tələbin genişlənməsinə paralel olaraq kapital bazarı da genişlənməmişdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı və maliyyə sektoru üçün iqlim və ekoloji, o cümlədən sosial amillərdən qaynaqlanan risklər həm qısamüddətli, həm də uzunmüddətli dövr üçün aktualdır. Hava temperaturunun artması və yağıntı normasının dəyişməsi kimi fiziki iqlim riskləri daşqınlar, quraqlıqlar, torpaq sürüşmələri və istilik dalğaları kimi təbii fəlakətlərin tezliyi və intensivliyinə təsir edərək, iqtisadiyyatın və əhalinin bu risklərə qarşı həssaslığını artırır. Bu risklər həmçinin maliyyə bazarlarında aktivlərə, dövlət və özəl investisiyalarına təsirsiz ötürməyəcəkdir. Bank sektoruna təsiri üzrə nümunəyə baxsaq, quraqlığın və su qıtlığının kənd təsərrüfatına mənfi təsiri bankların kənd təsərrüfatı portfelinin keyfiyyətinə təsir edə bilər. Qlobal dekarbonizasiya çağırışlarından qaynaqlanan keçid riski və onun Azərbaycan iqtisadiyyatı və maliyyə sistemində təsiri uzunmüddətli dövrdə qaçılmaz olacaqdır. Aşağı karbon və dekarbonizasiya ilə bağlı global çağırışları nəzərə alaraq, Azərbaycanın istixana qazlarının azaldılması məqsədlərinə nail olmaq istiqamətində öhdəliyi həm dayanıqlı inkişafı dəstəkləyəcək, həm də qeyri-neft iqtisadiyyatına keçidin sürətləndirilməsi üçün mühüm zəmin yaradacaqdır.

Dayanıqlı və yaşıl inkişafın realizasiyası iqtisadi fayda ilə yanaşı sosial faydaları şərtləndirəcəkdir. Belə ki, kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı üçün torpaq və su ehtiyatlarından dayanıqlı istifadə iqtisadi səmərəliliyin və ətraf mühitin dayanıqlığının yüksəldilməsi ilə yanaşı, bu və əlaqəli sektorlarda çalışan məşğul əhalini iqtisadi və sosial faydalarla təmin edəcəkdir. Bu istiqamətdə görülən işlər məhsuldarlığı artırmaqla yanaşı, həm də iş imkanları yaradacaq və əhalinin həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına töhfə verəcəkdir.

Maliyyə sistemində iqlim və ESİ amillərdən yaranan riskləri idarə etmək və mövcud imkanları reallaşdırmaq üçün yol xəritəsinə ehtiyac vardır. Hazırda Azərbaycan maliyyə sistemində dayanıqlı və yaşıllı maliyyənin tətbiqi üzrə tədbirlər sistemli qaydada həyata keçirilmir. Dayanıqlı maliyyə üzrə maliyyə sektorunun məlumatlığı adekvat səviyyədə deyildir, dayanıqlı maliyyə üzrə requlyativ çərçivə, dayanıqlı fəaliyyət növlərinin təsnifləşdirilməsi, dayanıqlı maliyyə alətləri və bu alətlərin inkişafının təşviq mexanizmləri, həmçinin maliyyə institutlarında dayanıqlı maliyyə üzrə risk idarəetməsi sistemi mövcud deyildir. Bu baxımdan dayanıqlı maliyyənin inkişafı üçün müvafiq yol xəritəsinin hazırlanması zəruri hesab olunur.

Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsi

AMB ölkənin dayanıqlı inkişafında maliyyə sektorunun rolunun gücləndirilməsini dəstəkləyir. Bu məqsədlə, 2023-2026-cı illəri əhatə edən Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsi hazırlanmışdır. Yol xəritəsi qabaqcıl beynəlxalq təcrübələr nəzərə alınmaqla maliyyə institutlarının maliyyə və investisiya qərar qəbul etmə və risklərin idarə edilməsi proseslərinə iqlim dəyişmələri və ESİ amillərin inteqrasiyasını, maliyyə bazarı iştirakçılarının istiqamətləndirilməsi məqsədilə müvafiq standartların və bələdçi sənədlərin işlənilməsi və hazırlanmasını və dayanıqlı maliyyə alətləri üçün ekosistemin formalaşdırılmasını əhatə edir.

Yol xəritəsinin başlıca məqsədi iqlim dəyişmələri və ESİ amillərini nəzərə alan dayanıqlı maliyyə ekosisteminin formalaşdırılması və maliyyə sabitliyinin təmin edilməsidir. Bu istiqamətdə beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla Yol xəritəsi əsas olaraq iqlim dəyişikliyinə və ekoloji risklərdən yaranan maliyyə sabitliyi risklərinin tənzimləməsinə yönəlmiş və sosial və idarəetmə amilləri ilə bağlı tədbirlər həmçinin digər müvafiq strateji proqramların, o cümlədən Maliyyə inklüzivliyinin genişləndirilməsi üzrə Dövlət Proqramının tərkib hissəsi olacaqdır. Müvafiq yol xəritələri və strategiyalarda əhalinin müxtəlif sosial qrupları üzrə (cins, yaş, fiziki və ya zehni qüsurlu şəxslər və s.) maliyyə əlçatanlığının artırılması, özünüməşğul əhali, mikro, kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələrinin maliyyələşmə imkanlarının genişləndirilməsi, rəqəmsal maliyyə xidmətləri imkanlarının artırılması, mikromaliyyələşmənin inkişafı, maliyyə inklüzivliyinin dərinləşdirilməsi və s. kimi müvafiq tədbirlər nəzərə alınacaqdır.

Yol xəritəsi Azərbaycanın bank sektoru, sığorta sektoru və kapital bazarının milli dayanıqlı inkişaf hədəfləri ilə uzlaşdırılması istiqamətində görülməli tədbirləri müəyyən edir. Tədbirlər maliyyələşdirmə və investisiya qərarlarının ətraf mühitə və ekologiyaya təsirinin sisteməlik qiymətləndirilməsi, iqlim və ESl amillərindən yaranan risklərin idarə edilməsi, maliyyə institutlarının iqlimlə bağlı və ekoloji riskləri fürsətə çevirmələri məqsədilə müvafiq ekosistemin qurulması, maliyyə şəffaflığının və bazar intizamının təşviq edilməsi kimi çoxşaxəli məsələləri əhatə edir.

Maliyyə bazarlarının strukturu nəzərə alınmaqla, dayanıqlı maliyyəyə keçid mərhələli qaydada həyata keçiriləcəkdir. Bu istiqamətdə maarifləndirmə, bilik və bacarıqların artırılması üzrə təşəbbüslər maliyyə sektorunun bütün segmentlərini əhatə edəcəkdir. İqlim dəyişmələri və ESl amillərinin maliyyə institutlarının investisiya və maliyyələşmə qərarlarına və risklərin idarə edilməsinə inteqrasiyası ilkin mərhələdə təlimat və standartların verilməsi ilə dəstəklənən könüllü əsaslarla tənzimlənəcək, növbəti mərhələdə isə normativ bazaya daxil ediləcəkdir.

Qabaqcıl beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla dayanıqlı maliyyənin əsas komponentləri üzrə tədbirlər strukturlu qaydada həyata keçiriləcəkdir. Yol xəritəsi dörd strateji prioritetdən ibarətdir və bundan irəli gələn tədbirlərin maliyyə segmentləri üzrə əhatəliyinin xülasəsi Sxem 4-də verilmişdir. Yol xəritəsində müəyyən edilmiş müvafiq tədbirlər və görülməli işlərin icrası aidiyyəti dövlət qurumları, agentliklər və sektor assosiasiyaları ilə koordinasiya və əməkdaşlığı zəruri edir. Yol xəritəsinin strateji prioritetləri ətraflı şəkildə növbəti bölmələrdə təsvir olunur.

Sxem 4. Yol xəritəsi tədbirlərinin maliyyə seqmentləri üzrə xülasəsi

Strateji Prioritet 1. Dayanıqlı maliyyə sahəsində potensialın formalaşdırılması

Bank sektoru

Kapital bazarları

Sığorta sektoru

- Maliyyə institutlarının iqlim dəyişmələri və EŞ risklər sahəsində məlumatlığının, bilik və bacarıqlarının artırılması istiqamətində tədbirlərin təşkil edilməsi

Strateji prioritet 2. Dayanıqlı maliyyə axınları üçün ekosistemin formalaşdırılması

Bank sektoru

Kapital bazarları

Sığorta sektoru

- Dayanıqlı maliyyə üzrə prinsip, təlimat və standart xarakterli sənədlərin hazırlanması
- Dayanıqlı maliyyə taksonomiyasının hazırlanması

- Yaşıl və dayanıqlı maliyyə alətlərinin (yaşıl kredit, yaşıl istiqraz və s.) təşviqi, habelə iqlim dəyişmələri, ekoloji və sosial problemlərin həlli ilə uyğunlaşdırılması

- İqlim dəyişmələri və EŞ faktorları ilə əlaqəli digər dayanıqlı maliyyə alətlərinin təşviqi

Strateji prioritet 3. İqlimlə dəyişmələri və ESİ faktorlarının risklərin idarə edilməsinə inteqrasiyası

Bank sektoru

- İqlim dəyişmələri və ESİ faktorlarının maliyyə institutlarının biznes strategiyası, korporativ idarəetmə, risklərin idarəedilməsi çərçivəsinə inteqrasiya edilməsi
- İqlim dəyişikliyi və ekoloji risklərin müəyyən edilməsi üçün indikator, göstərici və metodların müəyyən edilməsi
- İqlim və ekoloji risklər üzrə qiymətləndirmənin aparılması

Kapital bazarları

Sığorta sektoru

Strateji prioritet 4. Maliyyə bazarlarında şəffaflığın və nizam-intizamının təmin edilməsi

Bank sektoru

- İqlim dəyişimi və ESİ risklərlə ilə bağlı açıqlama məqsədləri üçün əsas göstəricilərin (keyfiyyət və kəmiyyət) müəyyən edilməsi
- İqlim dəyişikliyi və ESİ risklərlə bağlı açıqlama prinsiplərinin və tələblərinin rəqulyativ çərçivəyə daxil edilməsi

Kapital bazarları

Sığorta sektoru

Strateji Prioritet 1. Dayanıqlı maliyyə sahəsində potensialın formalaşdırılması

Yol xəritəsinin icrasının effektivliyini təmin etmək məqsədilə ilk növbədə iqlim dəyişmələri və ESI faktorları üzrə məlumatlığın və bacarıqların formalaşdırılması istiqamətində tədbirlərin icrası vacibdir. AMB əməkdaşları və maliyyə institutlarının potensialının gücləndirilməsi, habelə geniş ictimaiyyətin məlumatlığının artırılması üzrə tədbirlər görülməkdir. AMB-nin maliyyə institutlarına nəzarət üzrə məsul əməkdaşlarının iqlim dəyişikliyi və ESI amillərindən yaranan risklərin qiymətləndirilməsi sahəsində potensialının gücləndirilməsi və müvafiq praktiki alətlərlə təchiz olunması təmin ediləcəkdir.

Əsas diqqət veriləcək istiqamətlərdən biri də **maliyyə institutları arasında iqlim dəyişmələri və ESI faktorları barədə məlumatlığın artırılması və dialoqun təşviqidir**. Bu dialoq iqlim dəyişmələri və ESI risklərinin idarə edilməsində əsas strategiyalar, risk iştahası, potensialın artırılması təşəbbüsləri, məlumatların açıqlanması, kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarının toplanması, risklərin idarəedilməsi alətləri və digər müvafiq sahələrdə mövzuları müzakirə etmək üçün platforma olacaqdır. AMB bilik-bacarıqların və məlumatlığın artırılması istiqamətdə bu və bu kimi müxtəlif təşəbbüslərin həm icraçısı, həm də dəstəkçisi olacaqdır.

Beynəlxalq texniki əməkdaşlıq və təcrübə mübadiləsi bilik və bacarıqların inkişaf etdirilməsinin əsas elementlərindən birini təşkil edir. Bu səbəbdən, müvafiq beynəlxalq platformalarda AMB-in və maliyyə sektoru assosiasiyalarının iştirakı yerli potensialın gücləndirilməsinə və dayanıqlı maliyyəyə transmissiyanın beynəlxalq standartlara uyğunlaşmasına xidmət edəcəkdir.

Bu strateji prioritet daxilində digər istiqamət müvafiq məlumatların açıqlanması, hesabatların dərc edilməsi vasitəsilə **geniş ictimaiyyətin məlumatlandırılmasına** dəstək olmaqdır.

Strateji prioritet 2. Dayanıqlı maliyyə axınları üçün ekosistemin formalaşdırılması

Dayanıqlı maliyyə axınları üçün ekosistemin formalaşdırılması məqsədilə AMB qabaqcıl **təcrübə və standartların tətbiqini təşviq edəcəkdir**. İqlim dəyişikliyi və ekoloji məsələlərin maliyyə institutlarının qərarvermə, maliyyə və investisiya qərarlarına integrasiyasının təmin edilməsi məqsədilə taksonomiyanın hazırlanması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Dayanıqlı maliyyə

taksonomiyası müvafiq dövlət qurumları, müəssisələri və maraqlı tərəflərlə, habelə iqlim, ətraf mühit, enerji və müvafiq iqtisadi sektorlar üzrə ekspertlər və akademik dairələrin nümayəndələri cəlb edilməklə, AMB-in təşəbbüsü ilə vahid sənəd şəklində hazırlanaraq, yaşıl və dayanıqlı, habelə sosial iqtisadi fəaliyyətləri müəyyən etməyə imkan verəcəkdir. Taksonomiyanın başlıca faydaları aşağıda göstərilir:

İqlim və ətraf mühitlə bağlı layihələr üçün özəl sektordan maliyyənin genişləndirilməsi üçün yaşıl istiqraz bazarının inkişaf etdirilməsi əsas prioritetlərdən hesab olunur. Yaşıl istiqrazların buraxılmasından əldə edilən vəsait xüsusi olaraq iqlim və ekoloji meyarlara cavab verən layihələrin realizasiyasına yönəldilir. Yaşıl istiqrazların buraxılmasına dair requlyativ çərçivə beynəlxalq prinsiplər nəzərə alınmaqla hazırlanacaqdır. Çərçivə əsas anlayışların müəyyən olunmasını, istiqraz buraxılışından daxilolmaların idarəedilməsini, hesabatlılığı və digər əhəmiyyətli məqamları əhatə edəcəkdir. Taksonomiyada “yaşıl” kimi təsnifləşdirilən aktivlərin və fəaliyyət növlərinin əks olunması yaşıl istiqraz bazarının inkişafını dəstəkləyəcəkdir. Yaşıl maliyyə üzrə requlyativ çərçivə yaşıl istiqraz bazarının effektivliyi, şəffaflığı və etibarlılığını təmin etməklə bazar iştirakçılarının (investor və emitentlər) bu alətə marağını artıracaqdır. Yaşıl istiqraz bazarı üzrə stimullaşdırıcı amillərin müəyyən edilməsi istiqamətində AMB tərəfindən

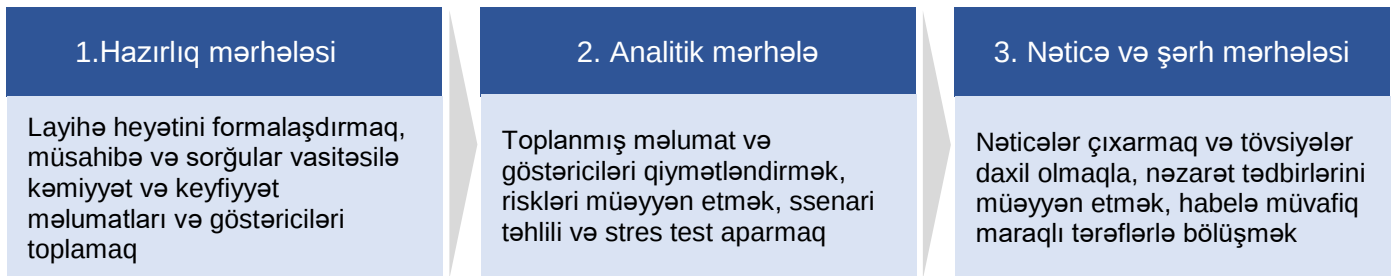
müvafiq maraqlı tərəflər və beynəlxalq tərəfdaşlarla birgə müzakirələr aparılması nəzərdə tutulur.

Dayanıqlı maliyyə axınlarını dəstəkləyən ekosistemin formalaşdırılması üçün yaşıl kredit vacib maliyyə aləti kimi çıxış edəcəkdir. Bununla bağlı, yaşıl kredit anlayışını, yaşıl kreditlərin verilməsi üçün tələbləri, o cümlədən yaşıl kreditlərin anderraytingi və monitoringinə dair kredit siyasətinə dəyişiklikləri və “yaşıl maliyyə imitasiyası”nın qarşısının alınması üçün mexanizmləri müəyyən edən requlyativ çərçivə hazırlanacaqdır. Yaşıl kredit alətlərinin inkişafı üçün dövlət dəstəyi önəmlidir. Bu və digər dəstək və təşviq mexanizmlərinin tətbiqi ilə bağlı müvafiq maraqlı tərəflərlə müzakirələr aparılacaqdır. Bununla yanaşı, digər dayanıqlı maliyyə alətləri araşdırılaraq tətbiqi üzrə müvafiq platformalarda müzakirələr aparılacaqdır.

Yaşıl kreditlər və yaşıl istiqrazlarla yanaşı dayanıqlı inkişafıla bağlı digər maliyyə alətlərinin tətbiqi təşviq ediləcəkdir. Dayanıqlı inkişafıla bağlı maliyyə alətləri yeni olmasına baxmayaraq, bu alətlərə maraq getdikcə artmaqdadır. Yaşıl kredit və istiqrazlar müəyyən olunmuş indikatorlar əsasında yaşıl statusu almış layihələrə yönəldildiyi halda, dayanıqlı inkişafıla bağlı maliyyə alətləri dayanıqlı inkişafa töhfə verə biləcək bütün layihələri əhatə edəcəkdir.

Strateji prioritet 3. İqlim dəyişmələri və ESl faktorlarının risklərin idarə edilməsinə inteqrasiyası

Maliyyə institutlarının iqlim dəyişmələri və ekoloji risklərə həssaslığı və potensial itkiləri qiymətləndirəcəkdir. İqlim dəyişikliyi və ekoloji risklər üzrə təsirləri müəyyən etmək üçün AMB fiziki və keçid riskləri üzrə kəmiyyət və keyfiyyət meyarları müəyyən edəcəkdir. Bu məqsədlə ilk növbədə məlumat boşluqları müəyyən edilərək kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarının toplanması üçün yanaşma müəyyən ediləcəkdir. İqlim dəyişikliyi və ekoloji risklərə məruz qalmanın miqyasını müəyyən etmək üçün növbəti mərhələdə ssenari təhlili və stres test həyata keçiriləcəkdir. Həmçinin, iqlim dəyişikliyi və ekoloji risklərin monitoringi üçün əsas risk göstəriciləri tərtib ediləcəkdir. Bununla yanaşı, “yaşıl maliyyənin imitasiyası” fəaliyyətlərinin qarşısının alınması istiqamətində mexanizmlər müəyyən ediləcəkdir. **İqlim və ekoloji risklərin qiymətləndirilməsi aşağıdakı sxemdə göstərildiyi kimi üç mərhələdə aparılacaqdır:**

AMB maliyyə institutlarının iqlimlə bağlı riskləri və ESl faktorlarını biznes strategiyası, korporativ idarəetmə, risklərin idarə edilməsi ssenari təhlili və stres test çərçivəsinə daxil etməsini təşviq edəcəkdir. Requlyativ çərçivəyə dəyişikliklər əsasən aşağıdakı istiqamətləri əhatə edəcəkdir:

İdarəetmə	- İdarəetmə orqanlarının iqlim və ESl faktorlarının maliyyə institutunun uzunmüddətli biznes modelinə təsiri barədə məlumatlı olması və bu risklərin idarəedilməsinin təmin etməsi; - İqlim və ESl risklərinin idarə edilməsi üzrə səlahiyyət və məsuliyyətlərin müəyyən edilməsi; - İqlim və ESl risklərinin idarə edilməsində effektiv monitoringin təmin edilməsi.
Biznes strategiyası	- Maliyyə institutlarında iqlim və ESl risklərinin uzunmüddətli dövr üçün biznes modelinə təsirini müəyyən etmək üçün strateji baxışın müəyyən edilməsi; - İqlim və ESl risklərinə dair strategiyanın icra mexanizmlərinin müəyyən edilməsi, məhsul və xidmətlərə integrasiya edilməsi.
Risklərin idarə edilməsi	- Risklərin identifikasiya prosesinin qısa və uzunmüddətli dövrdə riskləri əhatə etməsi və gələcək yönümlü olması; - Risk qiymətləndirilməsi prosesində fiziki və keçid risklərinin müştərilərə, tərəfdaşlara və investorlara cari və potensial təsirlərinin müəyyən olunması; - İqlim və ESl risklərinə həssaslığın monitoringi üçün kəmiyyət və keyfiyyət xarakterli alətlərdən istifadə edilməsi və müvafiq hesabatlıq sisteminin formalaşdırılması.
Stres testlər və ssenari təhlilləri	- Mümkün kəskin dəyişikliklərin reallaşması halında uzunmüddətli dövrdə biznes modeli və kapital mövqeyinin dayanıqlığını yoxlamaq üçün ssenari təhlillərinin aparılması (kəmiyyət və keyfiyyət xarakterli); - Stres testlərdən istifadə etməklə iqlim və ekoloji risklərə həssaslıq və onun maliyyə institutunun kapital və likvidlik mövqeyinə, habelə kredit və əməliyyat risklərinə təsirinin müəyyən edilməsi.

Strateji prioritet 4. Maliyyə bazarlarında şəffaflığın və bazar intizamının təmin edilməsi

İqlim dəyişmələri və ESl risklərlə bağlı məlumatların açıqlanması bazar intizamının təmin edilməsində mühüm rol oynayacaqdır. Bu xüsusda, AMB maliyyə institutları tərəfindən iqlim dəyişimi və ESl riskləri üzrə müvafiq kəmiyyət və keyfiyyət meyarları üzrə məlumatların açıqlanması üzrə tələblər müəyyən edəcəkdir. İqlim dəyişmələri və ESl riskləri üzrə ümumi və ardıcıl məlumatın təmin edilməsi bazar iştirakçılarının risklərdən xəbərdar olmasını təmin edəcəkdir. AMB bu sahədə ən yaxşı təcrübəni, xüsusən də İBMA prinsiplərini nəzərə alaraq (Sxem 5), bankları və digər maliyyə institutlarını iqlim dəyişimi və ekoloji riskləri ilə bağlı məlumatların açıqlanmasına təşviq edəcəkdir. Bununla yanaşı, AMB bu sahədə töhfə vermək üçün Yol xəritəsinin icra statusu üzrə mütəmadi məlumat paylaşacaqdır.

Sxem 5. İBMA prinsiplərinə əsasən açıqlanması tövsiyə olunan məlumatlar

İdarəetmə	
Maliyyə institutunun idarəedilməsinə iqlim dəyişmələri və ekoloji faktorlarla bağlı fürsət və risklərin inteqrasiyasının açıqlanması	- İqlim dəyişmələri və ekoloji faktorlarla bağlı fürsət və risklərin idarə edilməsinə nəzarətin Müşahidə Şurasının funksiyasına inteqrasiya edilməsinin açıqlanması; - İdarə Heyətinin iqlim dəyişmələri və ekoloji faktorlarla bağlı fürsət və risklərin idarəedilməsi və qiymətləndirilməsində rolunun açıqlanması.
Biznes strategiyası	
İqlim dəyişmələri və ekoloji faktorların maliyyə institutunun fəaliyyətinə, strategiyasının icrasına və maliyyə planlamasına əhəmiyyətli təsirinin açıqlanması	- Qısa, orta və uzun müddətli dövr üzrə maliyyə institutu tərəfindən aşkarlanmış iqlim dəyişmələri və ekoloji faktorlar ilə bağlı fürsət və risklərin açıqlanması; - İqlim dəyişmələri və ekoloji faktorların maliyyə institutunun fəaliyyətinə, strategiyasının icrasına və maliyyə planlamasına təsirinin açıqlanması.
Risklərin idarə edilməsi	
Maliyyə institutu tərəfindən iqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin identifikasiyası, qiymətləndirilməsi, mitiqasiyası və monitorinqinin açıqlanması	- Maliyyə institutu tərəfindən iqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin identifikasiyası, qiymətləndirilməsi, mitiqasiyası və monitorinqi prosedurlarının açıqlanması; - İqlim dəyişmələri və ekoloji risklərin idarəedilməsinin maliyyə institutunun risklərinin idarəedilməsi çərçivəsinə inteqrasiyasının açıqlanması.

Dayanıqlı Maliyyə üzrə Yol Xəritəsinin

Tədbirlər Planı

N	Tədbirlər	2023				2024				2025				2026			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Strateji Prioritet 1. Dayanıqlı maliyyə sahəsində potensialın formalaşdırılması																	
1.1.	Yol Xəritəsilə müəyyən olunmuş tədbir və görülməli işlərin koordinasiyası və icrasının təmin edilməsi məqsədilə Ekspert qrupunun yaradılması																
1.2.	Müvafiq beynəlxalq təşəbbüslərdə iştirak edilməsi və dayanıqlı maliyyə üzrə digər mərkəzi banklar və ya maliyyə bazarlarına nəzarət orqanları ilə texniki əməkdaşlığın təşkili	Mütəmadi əsasda															
1.3.	AMB-nin aidiyyəti işçi heyəti, o cümlədən maliyyə institutlarına nəzarət üzrə məsul əməkdaşlarının aidiyyəti istiqamətlər üzrə məlumatlılığının və bacarıqlarının artırılması	Mütəmadi əsasda															
1.4.	Maliyyə institutlarının iqlim dəyişmələri və ESI riskləri sahəsində məlumatlılığı və bilik-bacarıqlarının artırılması istiqamətində tədbirlərin təşkil edilməsi	Mütəmadi əsasda															
1.5.	AMB-nin internet sahifəsində dayanıqlı maliyyə haqqında məlumat portalının yaradılması																
Strateji prioritet 2. Dayanıqlı maliyyə axınları üçün ekosistemin formalaşdırılması																	
2.1.	Maliyyə institutları üçün dayanıqlı maliyyə üzrə prinsip, təlimat və standart xarakterli sənədlərin hazırlanması																
2.2.	Maraqlı tərəflərin iştirakı ilə dayanıqlı maliyyə taksonomiyasının hazırlanması																

2.3.	Yaşıl və dayanıqlı maliyyə alətləri (yaşıl istiqraz, yaşıl kredit və dayanıqlı maliyyə ilə əlaqəli digər alətlər) üzrə ekosistemin formalaşdırılması və müvafiq qanunvericilik çərçivəsinin hazırlanması, habelə yaşıl maliyyə elementlərinin dövlət dəstək alətlərinə (güzəştli kredit, subsidiya, zəmanət və s.) integrasiya edilməsinin dəstəklənməsi															
2.4.	AMB-nin əməliyyatlarının "yaşıllaşdırılması" imkanlarının araşdırılması															
2.5.	Müvafiq dövlət orqanları ilə yaşıl suveren istiqraz buraxılışının perspektivlərinin araşdırılması və müzakirəsi															
Strateji prioritet 3. İqlim dəyişmələri və ESİ faktorlarının risklərin idarə edilməsinə integrasiyası																
3.1.	İqlim dəyişikliyi və ekoloji risklər üzrə qiymətləndirmənin aparılması	<i>Mütəmadi əsasda</i>														
3.2.	İqlim dəyişikliyi və ESİ risklərin tənzimlənməsinin AMB-in nəzarət çərçivəsinə daxil edilməsi															
3.3.	İqlim dəyişikliyi və ESİ faktorlarının maliyyə institutlarının biznes strategiyası, korporativ idarəetmə, risklərin idarəedilməsi çərçivəsinə integrasiya edilməsi, o cümlədən maliyyə institutları tərəfindən iqlim dəyişmələri və ESİ risklərin identifikasiyası, qiymətləndirilməsi və idarəedilməsi üzrə müvafiq rəqulyativ çərçivəsinin təmin edilməsi															
Strateji prioritet 4. Maliyyə bazarlarında şəffaflığın və bazar intizamının təmin edilməsi																
4.1.	Maliyyə institutlarına məlumatların açıqlanması istiqamətində gözləntilərin kommunikasiyası															
4.2.	İqlim dəyişimi və ESİ risklərlə bağlı açıqlama məqsədləri üçün əsas məlumat və göstəricilərin (keyfiyyət və kəmiyyət) müəyyən edilməsi və rəqulyativ çərçivəyə daxil edilməsi															

4.3.	Yol xəritəsinin icra statusu ilə bağlı məlumatın dərc edilməsi (periodik əsasda)																
4.4.	Bankların və digər maliyyə institutlarının əsas iqlim dəyişmələri və ESI faktorlarının müəyyən olunmuş indikatorları üzrə məlumatlarının periodik əsasda açıqlanması																

Qeydlər:

- 1) 2027-ci ilin I yarısında Yol xəritəsinin icrasının nəticələri qiymətləndiriləcək və yeni strategiya hazırlanacaqdır.
- 2) 1.1-ci tədbir İN, EN, MN, ETSN, ABA, ASA, AFBİA və digər aidiyyəti təşkilatlar ilə əməkdaşlıq edilməklə həyata keçiriləcəkdir.
- 3) 1.4-cü tədbir beynəlxalq tərəfdaşlar və sektor assosiasiyaları ilə əməkdaşlıq edilməklə həyata keçiriləcəkdir.
- 4) 2.2-ci tədbir İN, ETSN, EN, ABA, ASA, AFBİA və digər aidiyyəti təşkilatlar ilə əməkdaşlıq edilməklə həyata keçiriləcəkdir.
- 5) 2.5-ci tədbir aidiyyəti dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq edilməklə həyata keçiriləcəkdir.